

Johtava erityisasiantuntija Minna-Kaisa Liukko

konsulipalvelut

Lausuntotiivistelmä:

Tasavallan presidentin asetus Suomen ulkomaanedustustojen sijaintipaikoista ja konsulipalveluiden järjestämisestä ulkoasiainhallinnossa annetun tasavallan presidentin asetuksen 4 §:n ja liitteen muuttamisesta

Tausta

Asetusehdotus ja siihen liittyvä muistio ovat olleet lausunnolla 29.1.- 25.2.2025 välisen ajan verkkopalvelussa www.lausuntopalvelu.fi. Lausuntoaika on ollut neljä viikkoa, koska tavoitteena oli saada pääkonsulaatin toiminta aloitettua Houstonissa jo 1.4.2025 lukien. Esityksellä myös parannetaan konsulipalvelunsaajien mahdollisuuksia konsulipalvelun saamiseksi.

Esityksestä pyydettiin lausuntoa seuraavilta tahoilta: Tasavallan presidentin kanslia, valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, yhdenvertaisuusvaltuutettu, sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Maahanmuuttovirasto, Digi- ja väestötietovirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö, Suomen Punainen Risti, Suomi-Seura ry, Ulkoasiainhallinnon virkailijayhdistys,

Lausuntoja saatiin yhteensä kahdeksankappaletta. Lisäksi oikeusministeriö on ilmoittanut, ettei se lausu asiassa.

Lausunnon antoivat valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Maahanmuuttovirasto, Digi- ja väestötietovirasto.

Suomen edustustoista lausunnon antoivat Suomen Ankaran suurlähetystö, Suomen Bagdadin suurlähetystö, Suomen Beirutin suurlähetystö ja Suomen Islamabadin suurlähetystö.

Tiivistelmä annetuista lausunnoista

Valtiovarainministeriö on lausunnossaan todennut, ettei sillä ole huomautettavaa siltä osin kuin asetusluonnoksessa on todettu, että asetuksesta aiheutuvat määräraha-vaikutukset katetaan ulkoministeriön hallinnonalan kehysten puitteissa. Valtiovarainministeriö kuitenkin huomauttaa, että julkisen talouden heikon tilanteen arvioidaan jatkuvan pitkälle tulevaisuuteen, minkä ulkoministeriön tulee huomioida resurssisuunnittelussaan asetusluonnoksen aiheuttaessa pysyviä lisäkustannuksia. Sinänsä valtiovarainministeriö on lausunnossaan pitänyt kannatettavana, että ulkoministeriö aktiivisesti arvioi edustustoverkkoaan sijaintipaikkojensa osalta. Valtiovarainministeriö on todennut, että Houstonin pääkonsulaatin perustaminen etenkin ajamaan Suomen kaupallistaloudellisia intressejä on linjassa hallitusohjelman linjausten kanssa, jossa mm. tuodaan esille ulkoministeriön ohjausrooli valtion viennin ja kansainvälistymisen edistämistoiminnoissa.

Valtiovarainministeriö on kuitenkin todennut, että huomioiden julkisen talouden haasteellinen tilanne tulisi kuitenkin vastaavasti aktiivisesti harkita tarvetta edustustoverkon niille sijaintipaikoille, joiden merkitys muuttuneiden olosuhteiden takia ei enää ole perusteltua. Lopuksi valtiovarainministeriö on todennut, että asetusta ei tarvitse tuoda raha-asiainvaiokunnan käsiteltäväksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että Suomella on yhteistyösopimukset kuuden osavaltion kanssa, yksi näistä yhteistyösopimuksista on solmittu Texasin

kanssa. Suomen ja Texasin yhteistyösopimuksessa on useita temaattisia sektoreita. Konsulaattitoive perustuu kaupallistaloudellisiin lähtökohtiin, kuten perustelumuiustiossa mainitaan. Tieteen ja tutkimuksen puolella on aktiviteettia, joista näkyvänä osoituksena Tieteen tietotekniikan keskus CSC:n ja Texas Advanced Computing Center TACC:n välinen kahdenvälinen yhteistyösopimus. Opetus- ja kulttuuriministeriön toteaa, että on myönteistä, että asetuksen perustelumuiustiossa nostetaan esiin korkea osaaminen yhteistyön osana. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää perustelumuiustion täydentämistä siten, että perusteluosiossa huomioitaisiin niin suurteholaskenta kuin datanhallinta sekä korkeakoulu- ja tutkimusyhteistyö.

Konsuli- ja oleskelulupalpalveluiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut, että pakistanilaisten ja irakilaisien määrät ensisijaisina hakijoina suomalaisen koulutukseen ovat vaihdelleet viime vuosina. Ensisijaisia hakijoita oli viime vuonna Pakistanista yli 18 000 ja nyt hakijamaksujen käyttöönoton jälkeen määrä on supistunut (6 600 tänä vuonna). Pelkät hakijamäärät eivät kuitenkaan kerro kaikkea. Edustuston kannalta ratkaisevaa on, kuinka paljon tulee olemaan niitä, jotka opiskelijana oleskelulupaa hakevat. Lukuvuosimaksujen muutokset tulevat käyttöön vasta vuonna 2026 syksyllä alkavassa koulutuksessa. Arvio kuitenkin on, että hakijamäärien paine vähenee selvästi huippuvuosista. Resursseja voidaan silti tarvita, jottei käy niin, että osa opiskelijoista pääsisi aloittamaan myöhässä pitkittyneiden prosessien vuoksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on lausunnossaan korostanut, että oleskelulupa- ja konsulipalvelujen järjestämiseen liittyvillä ratkaisulla voi olla merkittävä vaikutus etenkin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten perus- ja ihmisoikeuksille, kuten lapsen oikeuksien ja perhe-elämän suojan toteutumiselle. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on lausunnossaan pitänyt hyvänä sitä, että perustelumuiustiossa on tuotu esiin irakilaisien haasteet asioida Ankaran suurlähetystössä, ja että oleskelulupalpalveluita annetaan jatkossa myös Dohassa.

Maahanmuuttovirasto on lausunnossaan arvioinut Beirutin konsulipalvelujen aloittamisen osalta, että muutos voisi koskea perustelumuiustioon kirjattua useampaa oleskeluluvan hakijaa. Vuosina 2023 ja 2024 syyrialaisien, libanonilaisten ja jordanialaisten oleskeluluvan hakijoiden yhteismäärät olivat noin 230 (2023) ja 330 (2024). Heistä suurin osa oli syyrialaisia. Lukumäärät eivät sisällä kokonaan sähköisesti eli ilman henkilökohtaista asiointia vireille pantuja hakemuksia.

Maahanmuuttovirasto on katsonut lausunnossaan, että konsulipalvelujen antamisen siirtäminen pakistanilaisille Suomen Dohan suurlähetystyöön on tarpeellista, sillä Maahanmuuttovirasto on havainnut, että jotkut pakistanilaiset oleskeluluvan hakijat eivät ole saaneet viisumia asioidakseen Abu Dhabissa. Todennäköisesti muutos myös vähentäisi asiointipaikkaa koskevan asiakasneuvonnan tarvetta niin virastossa kuin edustustossakin. Maahanmuuttovirasto on korostanut, että on tärkeää, että Suomen Dohan suurlähetystyössä on oleskelulupalpalvelujen antamiseen riittävät voimavarat, sillä pakistanilaiset ovat iso oleskeluluvan hakijaryhmä (2024 yhteensä 2591 hakijaa). Viraston kokemusten mukaan pakistanilaisten kohdalla ilmenee haasteita esimerkiksi siinä, ettei heidän asiakirjojaan laillisteta. Sen vuoksi oleskelulupa-asioissa korostuvat edustustossa tehtävät huomioidot, hakijoiden suulliset kuulemiset sekä DNA-tutkimukset perhesiteen selvittämiseksi. Virasto pitää tärkeänä, että oleskelulupalpalvelujen siirron yhteydessä huolehditaan maastietoa koskevan asiantuntemuksen sekä muun edustustossa kertyneen tietotaidon siirtymisestä uuteen paikkaan. Maahanmuuttovirasto korostaa, että automaation toimivuuden kannalta edustustossa tehtävien kirjausten oikeellisuus on erittäin tärkeää.

Maahanmuuttovirasto on lausunnossaan myös kiinnittänyt huomiota muutokseen koskien oleskelulupalpalvelujen antamista irakilaisille Suomen Dohan suurlähetystyössä Suomen Ankaran suurlähetystyön ohella. Maahanmuuttovirasto on todennut lausunnossaan, että irakilaisia ensimmäisen oleskeluluvan hakijoita asioi Ankarassa vuonna 2024 noin 600. Ensimmäistä oleskelulupaa hakeneita irakilaisia oli vuonna 2024 yhteensä 1037, joten Ankarassa asioineiden osuus heistä oli huomattavan suuri. Esitetty muutos voi vaikuttaa merkittävän kokoiseen asiakasryhmään. Se on syytä huomioida

edustuston riittävässä voimavaroissa, mikäli irakilaisia asiakkaita hakeutuu jatkossa suuremmissa määrin asioimaan Dohassa.

Lopuksi Maahanmuuttovirasto on todennut, että oleskelulupaa työn ja perhesiteen perusteella hakevia irakilaisia on kuultu Ankarassa etäyhteyden välityksellä. Etäkuulemisten tarvetta ja mahdollisuutta asentaa etäkuulemislaitteisto olisi hyvä selvittää myös Suomen Dohan suurlähetystössä.

Digi- ja väestötietovirasto on lausunnossaan kannattanut ehdotusta.

Suomen Bagdadin suurlähetystö on lausunnossaan pitänyt hyvänä sitä, että irakilaisten oleskelulupahakemuksia voidaan vastaanottaa myös Suomen Dohan suurlähetystössä 1.10.2025 lähtien Suomen Ankaran suurlähetystön ohella.

Suomen Beirutin-suurlähetystö on lausunnossaan todennut, että sillä on valmius avata lausuntopyynnössä VN/34762/2024 esitetyt konsulipalvelut 1.4.2025 alkaen.

Suomen Islamabadin-suurlähetystö pitää lausunnossaan hyvänä asiana sitä, että Pakistania koskevat oleskelulupakysymykset siirretään käsiteltäväksi Suomen Dohan-suurlähetystössä. Edustusto on kuitenkin katsonut, että se pystyisi antamaan muita konsulipalveluja. Lisäksi Suomen Islamabadin – suurlähetystö on katsonut, että Pakistania koskevien viisumien hoito tulisi siirtää samaan paikkaan kuin missä oleskeluluvat myönnetään eli Dohassa olevaan Suomen suurlähetystöön.